

GLAS GORENJSKE

Več odgovornosti

5. marec, dan, do katerega bi morali biti dokončani novi tarifni pravilniki in dani Komisiji za plače v prestres, je bil odkrito rečeno, zelo smerljivo postavljen. Smelo zato, ker je bil rok z ozirom na obsegno problematiko, ki jo je bilo treba obdelati v zvezi z novim plačnim sistemom in načinom nagrajevanja, odločno prekratek.

5. marec je že za nami, vendar razpolaga Komisija za plače s komaj 15 izdelanimi tarifnimi pravilniki, čeprav je na Gorenjskem, samo industrijskih proizvodnih podjetij, nekaj več kot 50. Toda čeprav je na razpolago le majhno število tarifnih pravilnikov, jih lahko vsaj z nekaterih plati analiziramo. To storimo najlaže za tektino industrio, ki prevlada na Gorenjskem, medtem ko tega ne moremo storiti za ostale gospodarske veje, katere predstavlja večinoma le eno podjetje.

I. AUSEC

Na prvi pogled lahko takoj ugotovimo, da je že od poslagenih tarifnih pravilnikov nekaj zelo slabo in nesolidno izdelanih. Ali so se delavski svet in komisije za tarifne pravilnike v podjetjih zavedali odgovornosti pred delavstvom svojega podjetja. V Bombažni predlinici in tkalnici v Tržiču menda nismo do zadnjega popolnoma razumeli namena novega plačnega sistema. Ce ne prav gotovo ne bi dali iz rok takega tarifnega pravilnika. Zadorej ni prav nič čudnega, če delavci v tovarni pred razobešenim tarifnim pravilnikom negodujejo, ker pač iz pravilnika sploh ni razvidno, kakšne prejemke bo pravzaprav imel vsak posamezni delavec. Tako pomanjkljive tarifne pravilnike bo Komisija za plače prav gotovo začrnila.

Večina delovnih kolektivov je spoznala in pravilno preudarila nove principe nagrajevanja v našem gospodarstvu in iz njega izhajajoče potrebe po povečanju razpona v zaslužkih med visokokvalificiranimi in nekvalificiranimi delavci. Toda sedaj krožijo med delavci spet drugačne govorice. Nekateri so prepričani, da bodo plače, oziroma tarifne postavke v nekaterih istovrstnih podjetjih, četrno niso v različnih krajih, močno različne. Da so tako nimigovanja neresnična in da lahko vneseno zmedo med delavstvo, ker povzročajo fluktuacijo delovne sile, ni treba posebej poudariti. Skušali bomo dokazati, da v ravni tarifnih postavk ne bo blistvenih nihanj, dasiravno bo ta pregled, spričo majhnega števila tarifnih pravilnikov, ki so nam bili na razpolago, v določeni meri pomanjkljiv.

V tarifnem pravilniku tovarne tiskanega blaga »Tiskanina« kot v onem iz »IBI«, je delovno mesto na »grobem flajerju« kvalificirano. V »Tiskanini« bo delavec na tem delovnem mestu lahko zaslužil od 35 do 41 dinarjev, v »IBI« pa 32. Enak razpon je tudi za delovno mesto na »srednjem flajerju«. Kot je videti iz številki bodo zaslužki delavcev v obeh tovarnah na teh delovnih mestih zelo izenačeni.

Polkvalificirani merilec blaga v »IBI« bo zaslužil 35 din na uro, v »Tiskanini« pa od 31 do 35 dinarjev. Delavec na »kalandru« v »Tiskanini« bo prejemal od 35 do 41 dinarjev, medtem ko bo v »IBI« dobil 39 dinarjev. To je le nekaj primerjav, vendar je že iz njih razvidno, da občutnejših razlik v prejemkih pravzaprav ne bo.

Nekaj tarifnih pravilnikov ni imelo razčlenjenih prejemkov po strokovnosti, delovnih pogodbah in odgovornosti (»Tiskanina«). V »IBI«, so sicer to storili, vendar ne na najbolj posreden, oziroma logičen način.

Na primer: prejemki direktorja v znesku 25.000 dinarjev so razčlenjeni takole: za strokovnost 10.000 dinarjev, za delovne pogoje 2000 dinarjev in

za odgovornost 13.000 dinarjev. Po našem mnenju je bistvo tarifne postavke v delovnih pogodbah vsakega posameznega delovnega mesta; temu je treba dodati še premije za strokovnost in odgovornost, se pravi, da morajo prevladovati prejemki predvsem v postavki za delovne pogoje.

Take nevšečnosti bi moral vsekakor odstraniti, ostala podjetja pa, ki še niso predložila novih osnutkov tarifnih pravilnikov pa naj bi na to pazila. Kot rečeno, rok za izdelavo tarifnih pravilnikov res ni bil preveden ugoden, vendar bi se lahko nekatena podjetja vendar bolj potrudila in se podviziča s izdelavo svojega tarifnega pravilnika, a da kakovost in resnost izdelave ne bi trpeča. Tudi Komisija za plače ne bi delo tako basalo, ker bi lahko do 1. aprila, ko mora začeti veljati nov plačni sistem, Poročilo, ki ga je podal načelnik gospodarskega oddelka, je obsegalo več elaboratov z vsemi mogočimi podatki, ki bodo

po danes popoldne 36. redna seja za dodeljevanje stanovanj. Analiza je pokazala, da je trenutno na Jesenicah 93 družin, ki so popolnoma brez stanovanj in skoli 350 takih, ki terjajo nujno rešitev. Razen tega je treba upoštevati, da je v VII. kategoriji 129 stanovanj, katere je treba porušiti, in okoli 1700 stanovanj VI. kategorije, ki prav tako ne ustrezajo več današnjim razmeram.

Ljudski odbor je sprejel vrsto sklepov in osvojil principa za dodeljevanje stanovanj. Ce se jih bodo držali, je upati, da bo slednji le prišlo do pravilnejše delitve stanovanj. Med sklepi je tudi sklenil pripraviti podrobno analizo stanovanjskega problema, o čemer so na današnji seji razpravljali. Vsička osebna priporočila in intervencije, ker imajo to pravico le politične organizacije, ustavne, podjetja in zdravstveni organi, ki pa bodo morali dati

S 36. SEJE LOMO JESENICE

93 družin brez stanovanj

LOMO je razpravljal o stanovanjskem problemu

Jesenice, 8. marca. Tu je bila predvsem koristili novi komisiji danes popoldne 36. redna seja za dodeljevanje stanovanj. Analiza je pokazala, da je trenutno na Jesenicah 93 družin, ki so popolnoma brez stanovanj in skoli 350 takih, ki terjajo nujno rešitev. Razen tega je treba upoštevati, da je v VII. kategoriji 129 stanovanj, katere je treba porušiti, in okoli 1700 stanovanj VI. kategorije, ki prav tako ne ustrezajo več današnjim razmeram.

Ljudski odbor je sprejel vrsto sklepov in osvojil principa za dodeljevanje stanovanj. Ce se jih bodo držali, je upati, da bo slednji le prišlo do pravilnejše delitve stanovanj. Med sklepi je tudi sklenil pripraviti podrobno analizo stanovanjskega problema, o čemer so na današnji seji razpravljali. Vsička osebna priporočila in intervencije, ker imajo to pravico le politične organizacije, ustavne, podjetja in zdravstveni organi, ki pa bodo morali dati

pismeno obrazložena priporočila. V zvezi s tem so odborniki grajali tudi sedanji način gradnje stanovanj, češ da so za sejanje razmerni preveč razkošna in draga. Za isti denar bi lahko gradili več stanovanj, ki bi bila prav tako sodobna.

Ker je potekla enoletna mandatna doba svetom pri ljudskem odboru mestne občine, so odborniki potrdili svete skoraj v istem sestavu, kakor so bili lani. Presevali so še otroški vrtec na Jesenicah in proračunsko ustavno.

Ob koncu so imenovali še finančnega inšpektorja in rešili nekaj pritožb ter drugih tekočih vprašanj.

Zasedanje Zbora proizvajalcev

Preteklo soboto dopoldne je bilo v Kranju zasedanje okrajskega Zbora proizvajalcev.

Ta je obravnaval samo eno točko dnevnega reda in sicer probleme pri sestavi novih tarifnih pravilnikov. Odborniki Zbora proizvajalcev so bili seznanjeni z delom okrajne komisije za plače ter so razpravljali o kvalifikacijah in razpolonih v tarifnih pravilnikih, o normah, premijah itd.

TARIFNI PRAVILNIK NA JESENICAH V RAZPRAVI

V Železarni od 30-78 din na uro

Še vedno je čutiti »uravnivilske« težnje posameznikov

Na torkovi seji Osrednjega razpon lani 1 : 14. Zato še vedno ni pravega razmerja med prejemki visokokvalificiranega in nekvalificiranega ozir. polkvalificiranega dela.

Svet za zdravstvo in socialno politiko je sklenil ustanoviti pri odboru za zaščito matere in otroka poseben rejniški svet, ki naj bi odboru pomagal kot posvetovalni organ. Rejniški center bo začasno sprejemal otroke, ki pa jih bodo matere dnevno obiskovale; prav tako pa bo sprejemal tudi matere v popoldni dobi za šest tednov. — Oskrbnina bi znašala okoli 325 dinarjev na dan.

Rejniški center je verjetno prvi poskus v Jugoslaviji. Ustanova naj bi bila vsaj nekaj časa proračunska, potem pa na vsak način ustanova s samostojnim finansiranjem. Del stroškov za oskrbnino bi prevzel tudi Zavod za socialno zavarovanje.

Klub temu pa, da bi bila rejniška služba najbolje organizirana, bodo otroški domovi še vedno potreblji in bi bilo zelo napak, če bi jih začeli ukinjati. Tudi v Kranju, kjer je domov že tako malo, odbor za zaščito matere in otroka ne bi mogel pristati na kakšnokoli ukinitev le-teh.

Obširen dnevni red

Cetrtek, 10. marca.

Jutri dopoldne bo v Kranju 29. skupna seja obeh zborov Okrajnega ljudskega odbora z obširnim dnevnim redom. Odborniki bodo predvsem obravnavali odlok o najvišji tarifi za dimnikarske storitve, sklepali o ustanovitvi vajenske šole za pletiško stroko v Kranju in razpravljali o garancijskih izjavah za nekatere podjetja in posestva v kranjskem okraju. Razen teh točk dnevnega reda pa bodo odborniki razpravljali še o stevilnih drugih manj važnih točkah.

Po skupni seji obeh zborov bo zasedanje okrajnega Zbora proizvajalcev, kjer bodo odborniki razpravljali o spremembah odloka o potrditvi zaključnega računa Mlinškega podjetja v Škofji Loki za leto 1953, nadalje bodo odborniki sklepali o spremembah stopnji plačnega sklada za nekatere podjetja, in o pritožbi Fotoservisa v Kranju zaradi sestave delovnih mest.

Vedno več lepih nagrad

V kratkem bomo zaključili z nabiranjem nagrad za veliko nagradno žrebanje »Glasu Gorenjske«. Se v prihodnji številki bomo objavili nove nagrade, nato pa s seznamom zaključili. Rok za vplačilo naročnine bo potekel 15. marca. Uprava našega lista pa je že pričela sestavljati imenik starih in novih naročnikov, ko so plačali naročnino za tekoče leto.

Nagrade so izredno lepe in bogate ter bo prav vsak srečni izzrebanec lahko vesel. Največ zanimanja bo seveda za dva radio aparata, pa tudi druge nagrade niso nič manj lepe.

Uredništvo našega lista je del nagrad razstavilo v izložbi knjižnice »Simon Jenko«, kjer si jih lahko ogledate in ocenite.

Veliko nagradno žrebanje bo javno in se ga bodo lahko udeležili prav vsi naši naročniki in prijatelji. Zelo verjetno bo žrebanje 26. marca v veliki dvorani Zadružnega doma na Primskovem. Razen žrebanja pa pripravljamo vsem našim prijateljem še eno presenečenje, kar pa je zaenkrat še skrivnost našega uredništva. Seveda pa bomo tudi to skrivnost pravčasno odkrili. Le pridno berite naš list!

V preteklem tednu smo zopet dobili nekaj lepih nagrad, ki bodo gotovo razveselite našo naročnike, saj se je s tem povečala možnost izzrebanja. Podjetje »Odeja« iz Škofje Loke je darovalo prešito svileno odejo, tovarna klobukov »Šešir« iz Škofje Loke, 3 klobuke, trgovsko podjetje »Tkanina« iz Kranja, 4 moške popelinaste srajce, tovarna čevljev »Planika« iz Kranja, 3 pare čevljev, podjetje »Roleta« Kranj, kompletno dvokrilno (dvodelno) okno z roleto. Industrija bombažnih šadelkov Kranj, 3 metre blaga, Slaščarna-Kavarna Kranj, točto, Brivsko frizerski salon Kranj pa bo srečni izzrebanki nopravil hladno odladicijo.

Toliko zaenkrat o novih nagradah. Ponovno opozarjamemo naše naročnike, da redno zasledujejo naša poročila o žrebanju in nagradah, da ne bodo prezrl, kdaj in kje bo veliko nagradno žrebanje »Glasu Gorenjske«.

Iz vsebine

DESET URNI DELAVNIK

Igra z ognjem

Odmek na reportažo

Ocenja: slabob

Kmetijski svetovalec

O KMECKIH HIRANILNICAH

Nesorazmerje v povprečnih plač

Družinski pomenki

Vzgojni pomenki

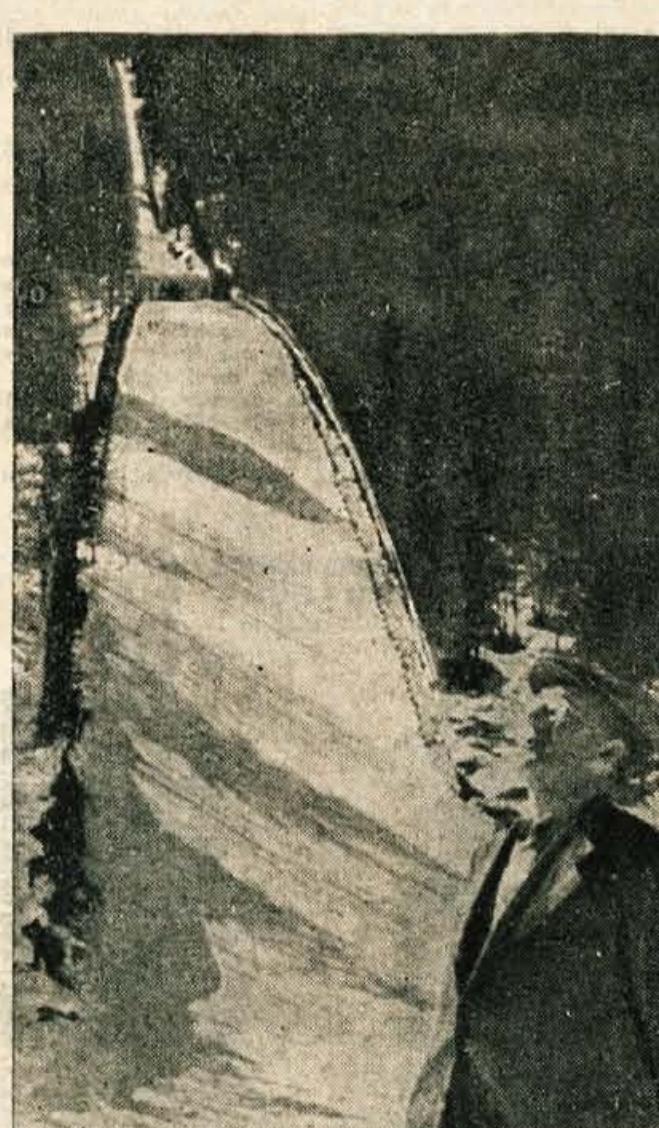
POT PRESERNOVEGA GLEDALISCA

O nogometnih iz Senčurja in strelic na Gorenjskem

S sodišča

KRIK IZ NOCI

IZID ŽREBANJA DRŽAVNE LOTERIE

Letošnja muhasta zima je preprečila eno največjih tekmovanj na 80-metrski skakalnici v Piari.

CANGKAJŠEK BO BRANIL
KVEMOJ IN MACU

Izvedelo se je, da je Cangkašek v razgovoru z Duškom izjavil, da ne bodo kumentantske sile brez borb zapustile otokov Kvemoj in Macu.

BURMANSKI MINISTER
V BEOGRADU

Po obisku v nekaterih evropskih deželah, je prispev v Beograd minister za agrarno reformo Burme g. Thakin Thin. Izjavil je, da bo med bivanjem v Jugoslaviji proučil naše uspehe na gospodarskem področju, zlasti v kmetijstvu. Izrazil je prepričanje, da bodo gospodarski stiki med Jugoslavijo in Burmo še dalje tesnejši.

HARRYMAN NAMESTO
EISENHOWERJA

Predsednik nacionalnega odbora demokrat. stranke ZDA Paul Butler je izjavil, da po vsej deželi govor o tem, da bo Avrelj Harryman nemara kandidiral za predsednika ZDA na volitvah leta 1956.

ATENTATI V MAROKU

V Kasablanki so bili pretekl teden trije atentati, pri katerih je bil en ubit, 11 pa ranjenih. Pri eksploziji bombe pred neko policijsko postajo, je bilo ranjenih pet stražarjev in pet Maročanov, medtem ko je druga bomba ranila enega človeka.

KOMISAR V NABREŽINI

V nasprotju z londonskim sporazumom o Trstu je tržaška prefektura pretekl ponedejek imenovala izrednega komisarja za devinsko-nabrežinsko občino ker je občinski svet na svoji izredni seji soglasno odklonil ultimativno zahtevno prefekture, da li dal gradbeno dovoljenje organizaciji italijanskih priseljencev iz nekdanje Julijanske krajine in Dalmacije. Ta organizacija namerava zidati v Sesljanu begunško naselje, ki bi sprva obsegalo 25, kasneje pa 75 štiristanovanjskih hiš, v katere bi se vselilo okoli 1200 ljudi italijanske narodnosti.

Izredni komisar je po pručitvi vseh spisov, podpisal gradbeno dovoljenje, ki bo izstavljen tej organizaciji. V tržaških demokratičnih krogih označujejo ravnanje tržaške prefekture kot skrajno nedemokratično in nepravično.

NOVA KOALICIJA

Tajnik demokrščanskih sindikatov Pastore, je prevzel pobudo za bližanje demokrščanske in socialistične stranke Italije, da bi ustvarili teren za novo koalicijo v primeru padca sedanja vlade. Poudaril je potrebo enotnega sindikalnega gibanja v Italiji in skupne akcije demokristjanov in socialistov.

Deset urni delavnik

Nekaj zanimivih številk iz ankete o življenju vajencev

Zadnje čase, ko razpravljamo o najrazličnejših problemih v naših podjetjih, in ko se vedno bolj zanimamo za življenje vsakega posameznika, uporabljamo običajno anketiranje. Tako je Okrajni sindikalni svet za Gorenjsko razpisal anketo o prehrani delavcev v nekaterih podjetjih v Kranju. S 1. aprilom bo nova delavska restavracija, katero je pomagala ustanoviti ravno izvedena anketa, že odprta. Tako so tudi na Vajenski Šoli v Kranju razpisali anketo, v kateri so zajeli prav vseh 353 vajencev. Številke, ki jih navajamo iz ankete, so zanimive in nam v nekaterih primerih razkrivajo resno stanje nekaterih vajencev. Zato ima pričujoči članek namen zainteresirati odgovorne činitelje za ta pereči družbeni problem.

Verjetno le malokdo izmed pes ve, koliko vajencev hodi delovnem času v marsikaterem pes na delo in dela in koliko se jih vozi. Naj povedo številke: 3 km daleč hodi pes na delo 138 vajencev, od 3–5 km 21 vajencev, 7,5 km 1 vajencev; do 3 km daleč se vozi 13 vajencev, od 3–6 km 56 vajencev, od 6–9 km 47 ter nad 9 km 76 vajencev. Med slednjimi je velika večina takih, ki ge vozijo več kot 12, ali celo 30 km. Eden pa se vozi celo 30 km daleč na delo s kolesom; poleti je takih primerov celo več.

Vsakdo pač misli in to je tudi z zakonom predpisano, da traža delovni dan 8 ur. Vendar boste iz naslednjih podatkov videli, da to nekateri delodajalci ne upoštevajo: v državnih obrahdih dela 7,5 ur in 5 vajencev (to so predvsem vozači); 8 ur dela 176 vajencev, 8,5 ur 13 vajencev, vendar delajo leti ob sobotah do 12. ure. Od 9 do 12 ur (!) delata 2 vajenca v Mestni knavljici.

Pri zasebnih obrtnikih pa je položaj precej drugačen, saj ima 8 urni delovni čas 87 vajencev, 8,5 ur 11 vajencev, 9 ur dnevno dela 23 vajencev, 9,5 ur 7 vajencev, 10 ur je zaposlen, 21 vajencev; 11 oziroma 12 ur na dan pa delajo 3 oziroma 5 vajencev.

Smrtna nesreča

Konec februarja je pred Združenico povožil osebni vlak, ki vozi popoldne z Jesenic v Ljubljano, komaj 2 leti starega otroka, sinčka monterja podjetja Elektromontaža iz Maribora. Otrok se je igral v bližini proge in mu je lokomotiva prizadela več težjih poškodb. Kmalu pa prevozu v bolnišnico je otrok izhljal.

Ta težka nesreča naj bo se en opomin staršem.

Odgoditev volitev v delavske svete

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS sporoča po naročilu Zveznega izvršnega sveta, naj se do objave zveznega predpisa o podaljšku funkcijev dobe delavskih svetov odloži razpisovanje in izvajanje rednih volitev delavskih svetov za leto 1955, ki so bile odrejene z odlokom o določitvi roka za razpis rednih volitev delavskih svetov, objavljenem v Ur. I. LRS št. 7-42/55. Eventualno že izvedene volitve ostanejo v veljavni.

IZ SEKRETARIATA
IZVRŠNEGA SVETA LJUDSKE
SKUPŠČINE LRS

Ze 14 dni zaseda v Londonu oziroma odbor razočrtevne komisije OZN. Zasedanja odbora so tajna, zato v časopisih ne zadevimo obširnejših poročil o njegovem delu. Le »inteligentnemu domnevjanju« urednika angleškega kominformističnega časopisa »Daily Worker« se imamo zahvaliti, da smo kolikor kolikor poučeni o stvareh, o katerih se na sestankih — ki jih je bilo doslej že 5 — razpravila.

Zgodila pa se je ta stvar tako, da je že dan po prvem sestanku ožjega odbora »Daily Worker« objavil celoten predlog sovjetske vlade, ki zgleda takole:

1. uničenje vseh zalog atomskih in vodikovih bomb; 2. uporaba atomskega gradiva v mirljubne namene; 3. obveza vesil, da ne bodo povečale vojnih efektivov nad raven, ki je bila v začetku tega leta in 4. ustanovitev mednarodnega nadzorstva, ki bi preverilo, ali so bili ti ukrepi izpolnjeni.

Popolnoma jasno je, da urednik »Daily Workerja«, klub ne vem kakšni inteligenčni, ni mogoč izviti teh predlogov iz malega prsta. Zato je že v začetku konference prišlo do zamere, če sovjetski »kolega« krši sporazum o tajnosti sej ožjega odbora za razočritev. To je bil prvi slab znak za nadaljnje razgovore, ki so se že itak zdeli v vzdružju obojestranskih groženj z atomskim orožjem.

Toda bolj še zaradi izdaje

vajencev. Tudi tu dostikrat ne bomo dobili boljših rezultatov, saj se neredno hrani 85, brez enega ali več obrokov pa živi 10 vajencev.

V posebnih anketalih so vajenci odgovarjali na vprašanja o svojem življenju in razmerah doma, v družini. Od vseh anketirancev je le eden priznal, da oče rad pije, klub temu, da je takih primerov prav gotovo več. Tudi v zdravstvenem oziru je položaj v marsikaterem vajencu v družini dokaj slab. 17 vajencev je takih, da jim je oče umrl zaradi bolezni, mati pa je bolna. 50 jih je brez očeta, brez matere pa 7 vajencev. 12 vajencev je takih, ki imajo tako očeta in mater bolno. Vzroki umrljivosti so največkrat poklicne bolezni.

Z vsemi navedenimi problemi se bodo morale začeti baviti prav vse množične organizacije na čelu s Socialistično zvezo in Društvom prijateljev mladine. Razen tega pa so ravno ti vajenci prikrajšani tako za potencialne kot za redni dopust.

Preidimo sedaj na prehrano

Menda bi bila razlika v delovnem času v marsikaterem pes na delo in dela in koliko se jih vozi. Naj povedo številke: 3 km daleč hodi pes na delo 138 vajencev, 7,5 km 1 vajencev; do 3 km daleč se vozi 13 vajencev, od 3–6 km 56 vajencev, od 6–9 km 47 ter nad 9 km 76 vajencev. Med slednjimi je velika večina takih, ki ge vozijo več kot 12, ali celo 30 km. Eden pa se vozi celo 30 km daleč na delo s kolesom; poleti je takih primerov celo več.

Vsakdo pač misli in to je tudi z zakonom predpisano, da traža delovni dan 8 ur. Vendar boste iz naslednjih podatkov videli, da to nekateri delodajalci ne upoštevajo: v državnih obrahdih dela 7,5 ur in 5 vajencev (to so predvsem vozači); 8 ur dela 176 vajencev, 8,5 ur 13 vajencev, vendar delajo leti ob sobotah do 12. ure. Od 9 do 12 ur (!) delata 2 vajenca v Mestni knavljici.

Pri zasebnih obrtnikih pa je položaj precej drugačen, saj ima 8 urni delovni čas 87 vajencev, 8,5 ur 11 vajencev, 9 ur dnevno dela 23 vajencev, 9,5 ur 7 vajencev, 10 ur je zaposlen, 21 vajencev; 11 oziroma 12 ur na dan pa delajo 3 oziroma 5 vajencev.

V lanskem letu je izdal LOMO Tržič kar 18 odlokov z zakonsko veljavnostjo. Lani je ostvaril Tržič namesto planiranih 1.593.601.000 din kar 2.557 milijonov 40.000 din dohodkov. Tako visok presežek dohodkov je bil možen zaradi večje delovne storilnosti (v manjši meri), in pa zaradi konjunkturnih dobičkov in prenizko postavljenih planov gospodarskih organizacij. Od ostvarjenih dohodkov, bi po planu lahko ljudski odbor porabil 124.956.000 din, dejansko pa je »zapravil« 129 milijonov 672.000 din in bo zato stopil v novo proračunsko leto z določenim primanjkljam. Iz proračunskega sredstev so dali za prosveto in kulturno 22.612.000 din, za socialno-zdravstveno začetno na 12.232.000 din in za državno upravo na 13.946.000 din.

Spoštnih socialnih podpor je izdal LOMO lani v znesku 2 milijona 87.000 din, enkratnih podpor za 438.000 din, žrtvam fašističnega terorja 186.000 din, kadrovskih podpor v znesku 89.000 din, dijaških podpor za 810.000 din, za otroke po domovih 139.000 din, za mlečne kuhi 367.000 din.

V domu oskrbancev v Tržiču je 32 oseb.

Lani je bilo na področju Tržiča 56 oseb pod skrbništvom, od teh 16 odraslih in 40 otrok, od katerih 12 otrok padlih borcev. Posebno skrb so posvetili otrokom padlih borcev in žrtvam fašističnega nasilja. Vsem tem je LOMO dajal stipendije. V otroških jaslih imajo prostora za 31 otrok, toda jasli niso bile vedno polno zasedene. — Zakaj?

Ljudje in dogodki

Jgra z ognjem

Variacije na temo: Titov govor v Ljudski skupščini

Kje je skrita past. Ko so n. pr. prisili v javnost zgoraj našteči sovjetski predlogi o razočritvi vodikovih bomb? V glavnem v tem, da Sovjeti zahtevajo najprej uničenje vseh zalog atomskih bomb, potem šele kontrolo nad izvrševanjem tega sklepa, zapadne sile pa hočejo zagotoviti predvsem mednarodno kontrolo, ki bo že vnaprej preskrbel, da se bodo vse zaloge atomskih in vodikovih bomb res uničile.

Na videz zelo majhna razlika v glediščih! Vendar izraža ta razlika vso neizhodnost položaja, v katerega je priveda svet razdelitev v bloke. Ta majhna razlika predstavlja ogromno nezaupanje, ki obstaja med dve ma blokoma. Zapad ne zaupa sovjetskim predlogom o razočritvi vodikovih bomb. Razen tega so našli v predlogu še nešteto drugih dvomljivih mest. Zato je bil sklep kot na dlani: predlog ni zanesljiv! Prav tako se godi s kakršnimi koli zapadnimi predlogom na vzhodu.

Razumljivo je, da v takem vzdružju o neki konstruktivni politiki ne more biti več govor. Tekmovanje v tem, kdo bo koga preliščil z raznimi notami, apeli, razglasli, predlogi ipd., je privedlo do tekmovanja tudi v tem, kdo bo koga prehitel v izdelavi še močnejšega in še strašnejšega orožja kot je atomská bomba. Tu se drže pravila, da kdor ima več orožja in strašnejše orožje, toliko laže raz-

Praznik delavske mladine

10 KRANJ 21. 22. V. 1955

Kot smo v našem listu že poročali, bo 21. in 22. maja v Kranju veliko praznovanje delavske mladine. V teh dneh se bodo v Kranju zbrali mladi delavci z vse Slovenije, kjer bodo slovensko proslavili 10 let osvoboditve. V pripravah na praznovanje »Deset let v svobodi«, bodo mladinski aktivni po podjetjih širom po Sloveniji prirejali različna predava, športna tekmovanja, kulturne prireditve in nastope. Na sam praznik pa bodo najboljše skupine nastopile tudi v Kranju in bližnjih okolici.

Da bi bile priprave na praznovanje delavske mladine v Kranju čim boljše in čim boljši množični, ter da bo o njih seznanjena tudi naša javnost, bo naš list v današnji številki pridel v objavljanjem vesti o delu in pripravah mladinskih organizacij z vse Gorenjsko. Mladinski aktivni naj o svojem delu čim več pisejo in poročajo, vse prispevke pa naj pošljemo OK LMS v Kranju ali pa kar neposredno našemu uredništvu.

IZ JESENISKE ZELEZARNE

Na Jesenicah je bil pretekli mesec ustanovljen Klub mladih proizvajalcev, prvi te vrste v naši domovini. V klubu se bodo mladi delavci seznanjali z vsemi uspehi naše notranje in zunanjne politike, z napredkom v našem gospodarstvu in s problemi, s katerimi se moramo še vedno boriti. Na ustanovnem posvetu je sodelovalo okoli 40 mladih tovarišev in tovarische. Z udeležbo sami niso povsem zadovoljni, vendar so prepričani, da bodo z resnim delom pridobil širok krog mladih.

Z vsemi navedenimi problemi se bodo morale začeti baviti prav vse množične organizacije na čelu s Socialistično zvezo in Društvom prijateljev mladine. Razen tega pa vse vajo in sodelujejo skoraj na vseh proslavah. Staroverano so preurejeno v televadnico, kjer vsak teden dva krat televadijo, prav tako pa organizirajo tudi smučarske tekme, ki so jih udeležili člani kroparskega mladinskega aktivita. Na majskem slavju bodo mladi delavci govorili o vlogi komuna v našem socialističnem in demokratičnem razvoju. Nič manj zanimiva ne bodo predavanja direktorja Zelezarne o družbenem planu, tovariša Bogdana Homovca o tehničkem procesu v Zelezarni in tov. Knafliča o del upravljanju in gospodarski dejavnosti v Jesenici. Vse predavanja bodo spremljana s strokovnimi in tehničnimi filmi, ki jih bo posredovalo Društvo inženirjev in tehnikov.

Razen predavanj, bo klub mladih proizvajalcev organiziral, kot smo že rekli tudi ekskurzije. Med drugim si bodo mladi delavci ogledali tehnični muzej na Jesenicah, tovarno Plamen v Kropi, »Iskro« in V. J. V. K. Kropi, »Iskro« in

Na področju Tržiča deluje 47 gospodarskih organizacij socialističnega sektorja, 11 finančno samostojnih zavodov, nadalje 105 zasebnih obrtnikov in 9 zasebnih gostinskega obratov. Lani so v Tržiču na novo ustanovili 15 gospodarskih organizacij v likvidacijo pa je šlo šest podjetij, medtem ko je bila v enem postavljenha pristilna uprava.

Na področju Tržiča deluje 47 gospodarskih organizacij socialističnega sektorja, 11 finančno samostojnih zavodov, nadalje 105 zasebnih obrtnikov in 9 zasebnih gostinskega obratov. Lani so v Tržiču na novo ustanovili 15 gospodarskih organizacij v likvidacijo pa je šlo šest podjetij, medtem ko je bila v enem postavljenha pristilna uprava.

Nič manj zanimiva ne bodo predavanja

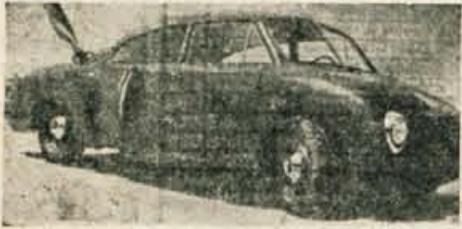
Zdravljenje zob - brez bolečin

VEDNO VEC ZAKONSKIH LOCITEV

V Zagrebu je bilo v osmih letih po osvojbi sklenjenih 32.650 zakonov, v istem času pa je bilo 1900 locitev. Zanimivi so podatki, ki jih je dalo sodišče za prvo polletje preteklega leta. Od 1645 prošenj je bilo 1176 prošenj za locitev zakona. Vzrok večine teh locitev je bil nesporazum in ne soglasje v značaju med zakoncema.

AUTOMOBIL S PROPELERJEM

Dva argentinska inženirja sta skonstruirala automobile, katerega bo pogonjal pro-

peler. Motor Chevrolet z 90 konjskimi silami žene dvokraki propeler, ki ima 150 cm premera. Argentinski »aeroautomobil«, tako sta ga imenovala konstruktorja, bo lahko dosegel največjo hitrost 170 km na uro in pri tem potrošil zelo malo goriva — približno 7 litrov na 100 kilometrov. Zaenkrat je praktična uporaba tega vozila možna le na daljših poteh, kjer bo avtomobil lahko vozil vsaj s 60 kilometri na uro.

175.000 RAZBITIH OKEN

Podatki Odbora za prosveto v ZDA v lanskem šolskem letu so pokazali, da so učenci po raznih šolskih ustanovah v prostem času pri treningih in igrah njihove najpriljubljeneje športne igre »beach ball« razbili nič manj kot 175.000 okenskih stekel.

LONDON—NEW YORK IN NAZAJ V ENEM DNEVU

V tovarni Handley Page gradijo velika letala, katera bodo lahko trikrat na dan preleteli Atlantski ocean. V letalu bo prostora za 120 ljudi in prostor za bar, največja hitrost, ki jo bo letalo razvilo bo 700 milij na uro. To novo letalo bo razdaljo med Londonom in New Yorkom (5000 kilometrov) preletelo v 6 in pol urah, iz New Yorka nazaj pa bo potrebovalo eno uro več.

Za kratek čas

A. Arbeles:

»Vse vam, gospa, sem dejal. Začela je jokati.

»Ah, saj ne morete vedeti! Niti predstavljati si ne morete, kako trpm! Moje življenje je postal pekel. Tega ne vzdržim več. Moj mož se je popolnoma spremenil. Cisto jasno vidim, da ga je groza pred memo. Neprestano me opazuje, venomer čutim na sebi njegove strašne poglede in obnaša se tako, kot da pričakuje od mene nečesa strašnega. Dostikrat se z bliskovito in jezno kretajo obrne, kot da bi mislil, da se plazim za njim in ga zasedujem. Pri tem pa ne govor skoraj nič in če ga ogovorim, odgovarja, kot da je vsaka beseda past. In če poskušam izvleči iz njega vzrok njegovemu čudnemu vedenju, se zasmije tako strašno...«

Včeraj je bil popoldne zdoma, domov pa je prišel nekoliko vinjen; ko sem se ravno hotela sleči, je stal nenadoma za menoj. Prej je bil v svoji sobi in skozi steklena vrata sem videla, da je nekaj bral in listal po svojem zvezku. Naenkrat pa je stal za mənoj. Neslišno se je pripazil za moj hrbit in ko sem se obrnila, me je prijet za vrat in dejal: »Lep vrat in se enkrat prerezan! Bala sem se in hotela sem vedeti, kaj je s tem mislil. On pa se je spet tako strašno nasmejal in pokazal na staro sliko, ki visi v spainicu: »Vprašaj ono tam, ali pa vprašaj samo sebe!«

Vso noč nisem mogla spati in sem razmišljala o njegovih čudnih besedah. Zjutraj sem vstala in šla v njegovo sobo, da bi poiskala tisti zvezek, ker se mi je zdelo, da mora biti v kakršnikoli zvezki z njegovim spremenjenim vedenjem. Zvezek je še ležal na njegovi pisalni mizi in videla sem, da ga je moj mož skoro vsega popisal. Spomnila sem se, da je zadnje tedne večkrat pisal vanj z neko čudno nestrpnostjo. Tedaj je sodnik, Izredno čudne zapiske boste našli v njem in vaši razpoložljivi zvezek.

Strah pred zobnim zdravnikom se začenja pri večini ljudi že v otroški dobi, ko otroci slišijo svoje starše govoriti o mukah in trpljenju, ki ga baje morajo prestati pod njihovim »mučilnim« orodjem. Otroci pri tem jasno postajajo plašljivi in če morsajo nekoga dne sami k zobnemu zdravniku, se silno bojijo.

Danes vedo že mnogi zobni zdravniki, da morejo že čisto neznačni šumi v ordinaciji pacienta vznemiriti; včasih gre to celo tako dač, da sredstvo za omrtvičenje (anestetikum) sploh ne deluje. Pospešeno dihanje, sprememjeni utrip ali krvni pritisk — vse to lahko povzročijo svojevrstni šumi ordinacijske sobe, ki bi jih sicer komaj zaznali, kakor ne slišimo tik takanje ure, kapljic vodovodne napeljave ali škrpanje čevljev.

Da bi pacient ne zaznal teh zvokov in šumenja iz ordinacijske sobe, kar bi ga utegnilo vznemiriti, se je v zobozdravniški praksi uveljavila glasba kot zelo uspešno sredstvo. Glasba krepi pogum, sprosti pacienta, oslabi njegov

notranji odporni proti zdravljenju in oslabi šume, ki so v ordinacijskih sobah običajni.

Na Institutu za zobno zdravstvo Univerze v Kansas Cityju so pred kratkim napravili več poskusov o vlogi glasbe za zobno zdravniško praks. Zeleli so dognati vpliv glasbe tako na zdravnika samega kakor tudi na pacienta. Izkaže se je, da glasbu obema dobro dene.

Zobni zdravniki, ki so s privoljenjem pacienta uporabili hipnozo kot mamilo, so mnogočkrat dosegli izvrstne rezultate. Pacienti so popolnoma osvobojeni strahu, ne morejo ovirati zdravnika pri delu z govorjenjem, odpade pa tudi omamljenje in občutljivost tistega dela ust, kjer bi bila sicer potrebna injekcija.

Poleg teh tako imenovanih »psiholoških« metod, ki naj odstranijo bolečine in strah, pa je sodobna zobozdravniška znanost razvila številne izboljšave instrumentov, ki pomagajo zdravniku pri delu in mu olajšajo zdravljenje. Med temi novimi instrumenti bi omenili razpršilec, ki dela s paro, narejeno iz vode in zvoka. Ta ima predvsem namenomejti bolečine pri vrtanju. Instrument odstranjuje v prvih vročino, ki nastaja pri vrtanju vdolbin za plombo. Pritrdim ga na sveder, od koder med vrtanjem spušča curenje hladne pare v nastajajočo odprtino. Zobni zdravniki namreč že dolgo vedo, da bolečine ob vrtanju v glavnem nastajajo zaradi vročine, ki jo povzroči drgnjenje svedra ob zob. Večina pacientov vzdruži temperaturo do 30 — 35 stopinj Celzija, večja temperatura, ki naraste tudi do 100 stopinj Celzija, pa povzroča bolečine. Pri uporabi novega pripravnika pa nasprotno nastane kvečjemu temperatura 10 stopinj Celzija.

Ceprav je bil ta instrument odkrit že leta 1946, je v rabi še dve leti.

Med najnovježimi iznajdbami na področju zobozdravniških instrumentov, ki delajo brez bolečin, pa je sveder, ki dela po načelu brizgalke za brizganje finega peska. Sprejaj na držaju je majhna odprtina, skozi katero brizgalke pod pritiskom ogljikovega dioksida droben curenje aluminijevega oksida s hitrostjo okoli 300 m na sekundo. Pritisak je tako velik, da ostri robovi aluminijevega prahu predreže tudi najrabo zobno površino. Praktična uporaba tega instrumenta je sicer še nekoliko omejena, vendar se da na mnogih področjih izvrstno uporabi, ker dela brez vsakršnega tresenja. Zobni zdravniki, ki ga že uporabljajo, so prepričani, da instrument spodbuja pacienta, da pri delu zdravniku pomaga. In to je eden izmed ciljev, ki ga ima zdravnik v vidu, preden sploh začne delati. Novi sveder se v ostalem more uporabi tudi za čiščenje zob, pri čemer uporabimo namesto trdega aluminijevega oksida kako drugo, mehkejo kovino.

Dan za dnem uporablja zdravniki tudi novi, izboljšana sredstva za omrtvičenje (anestetika). Vodilni funkcionar neke velike tvrdke z izdelavo zobozdravniških artiklov je celo ugotovil, da bodo mogli zobni zdravniki skoraj pri vsakem delu, pa naj povzroča še manjše bolečine, uporabiti nova mrtvilna sredstva. Pacienti se teh sredstev ne bojijo in kažejo večjo pripravljenost za uporabo. Na drugi strani pa je število teh sredstev že tako veliko, da prav za vsako priliko in za vsakega pacienta najdemo kaj primerenga.

U KRALJESTVU HOBOTNIC

Ribe večje kot kiti — neznanka morskih globin

Švicarski biolog in naravoslovec prof. dr. Plattner je imel v raznih francoskih mestih predavanja, v katerih je veliko govoril o življenju v morskih globinah. Omenil je, da se je že samega sebe testo spraševal, zakaj morje v zadnjem času kar naenkrat naplavila velike množine globokomorskih rib ter drugih živali in to takih, kakršnih človek do danes še ni poznal. Na to vprašanje je na predavanju na pariški Sorbonni odgovoril takole: v globinah pod 2500 m se odigrava biološka revolucija, ki odtegne raznim ogromnim svetlečim, ploščatim in bodičastim ribam kot velikanskim polipom živiljenjsko podlago — kislak. To trditev potrjuje globinska merjenja dušika, ki so jih izvedli francoski potapljači do 4000 m pod morsko gladino. Razen tega so švicarski raziskovalci spustili v more aparate v globino 6000 do 8000 m ter na ta način prisli do spoznanja, da se je zlasti v zadnjih desetletjih na mnogih krajinah globokega morja množina dušika podvojila, razen tega pa se v velikih globinah vlačijo tudi ogromni in izredno gosti oblaki blata, ki dosežajo širino več sto km, katere v zadnjem času dvigajo nenevadno pogosti pomorski potresi.

Pri Menduso ob filipinskem glavnem otoku je še pred kratkim naplavilo morje, zelo verjetno iz globine pod 6000 m, hobotnico, ki je

imela osemnajstideset krakov. Njeno truplo, ki se je zagordilo med črki, je bilo tako veliko kot enostanovanska hiša, njen roženi kljun je meril v širino 60 cm, po dolžini pa je presegal slonov rilec. »To ni opisanje kake bajeslovne živali,« pravi profesor Plattner, »njen opis temelji na trezni resničnosti. Živiljenjski prostor teh ogromnih polipov, katerih telo obdaja centimeter debela usnjata koža, začenja vsekakor že v globini 3500 m, večinoma pa love te pošasti mnogo globlje, pri šestih, sedmih ali osmih kilometrih pod morsko površino.«

V prejšnjih časih so bile take in podobne živali globinskega morja za človeško razdomnost nedostopne, še v novejšem času se človek z njimi seznanja. Sveden niso zmeraj tako ogromne kot omenjena. Verjetno so na svojih potovanjih zašle v podmorske globeli ali prepadne, kjer jih je presenetilo pomanjkanje kisika, morda so zabolile v oblake blata ali v tokove zgoščenega dušika ter se zadušile ali pa so jih presenetili in umorili vedno pogosteje se ponavljajoči potresi. Plini, ki se razvijajo v razpadajočem truplu, so jih dvignili na površje, pri čemer seveda igrajo važno vlogo tudi še razni drugi momenti. Večina trupel ostane v globini, kjer jih zadržuje vodni pritisk, ali pa jih vodni tokovi spravijo v globeli, med podmorske čer itd., mnogo pa jih gotovo pozore slični velikani kot so sami.

Desti stoletnikov

Kot 125-letnik je šel prostovoljno v vojsko

V majhnem turškem mestecu Karsu na sovjetsko-turški meji živi še danes 102 leti starava vodova Avdrea Hatum, borka iz leta 1877/1878 v turško-ruski vojni. Predsednik turške republike, je to žensko lansko leto odlikoval z Vojašnim odlikovanjem.

Andre Hatum je še danes krepka ženska, čeprav je preživel že čez 100 let. Vendar njeni starost v mestu Karsu ne predstavlja nič posebnega, ker tam živi še 288 stoletnikov (od tega 147 mož). V tem majhnem mestcu živi še nad 1000 devetdesetletnikov, a starost pri osemdesetih letih je za njih normalna.

V Turčiji je še eno mesto stoletnikov. To je trg Mardin ob vzhodu Jermenškega Taurusa, blizu turško-iraške meje. Tam danes živi 207 stoletnikov, povečini moških, od katerih dočakajo največjo starost zidarji, dñinarji in nosači. V tem mestu je živel do danes najstarejši človek na svetu, 147 letni zidar, ki je umrl pred dvema leti. V trgu stoji zgradba, katero

je on pred 130 leti pomagal graditi.

Ko je pred dobrimi štiri in pol leti na Kograji izbruhnila vojna, je tudi sodelovala v njej Turčija. Takrat se je kot prostovoljec javil tudi Isa Aga iz Mardina, ki mu je bilo že 125 let. Hotel je še enkrat preživel te vojaške čase.

Nekdo, ki je pripravil v Mardinu, mesto stoletnikov, je Isa vprašal za »recept« — za dolgo življenje, pa mu je odgovoril takole: »Predvsem je potrebno, da živite v Mardinu. Kdor je zrastel v tem mestu in se navadil na njegovo ostro klimo, samo ta lahko dočaka še več let. Razen tega mora tudi veliko delati in po težkem delu kmalu leči k počitku. Zjutraj pa zarana vstati. Pozimi se mora umivati z mrzlo vodo in zelo malo pititi, kakršnih kolik tekočin. Jaz ne kadim, jem projo, paradižnike, jajca in pijem jogurt. Meso sem malokrat jedel. V svojem življenju pa nisem bil nikoli bolan.«

Doktor E. in jaz sva skušala gospo prepričati, da njena zaskrbljenost ni na mestu in čeprav sva bila prepričana, da je nevarnost blizu, sva se vendar delala, kot da se ji ni ničesar batil. Dosegla sva, da je šla kolikor toliko pomirjena domov, potem ko sva ji obljubila, da bova zapiske njenega moža prečitala in ji takoj drugi dan o tem sporočila. To pa je bilo neodupljivo obotavljanje. To pomanjkanje prisotnosti duha in energične odločnosti njenih prijateljev, je stalo ubogo ženo življenje.

Tako je pač z nami, ljudmi, da vidimo nevarnost čisto jasno, vendar ne ukrenemo ničesar, da bi se ji izognili. Ko sva doktor E. in jaz zvezek prečitala, sva se spogledala. »Blazen je,« sem dejal. Doktor E. pa je svoje vrste človek. Ohranil si je nekakšno praznoverje v različna »nočna stanja« človeške duše. Navado ima, da citira pri vsaki priložnosti besede: »več stvari je med nebom in zemljo...«, in če obstane medicinska veda kdaj pred uganko, ni nikogar, ki bi se tega bolj veselil, kot doktor E. Zaradi tega niti nišem bil posebno začuden, ko me je dvomeč pogledal: »Blazen? Ne vem če naj ti dan prav? Name ni naredil tega vtiša. Stanja so, ki so blaznost zelo podobna, pa vendar niso blaznost. Če bi ti pa hotel to razložiti, bi moral...«

»No, kaj pa naj bo drugega?« sem ga prekinil. On pa je skomignil z ramen: »Ne vem!« Ta razgovor, gospod sodnik je bil pozno zvečer. Naslednega jutra sem izvedel, da je bila gospa Bianca umorjena. Kaj se je godilo tik pred strašnim dejanjem, to bi mogli zvesti samo od inženirja samega. Le slutimo lahko, da je z umorom hotel rešiti pošasti in dejstvo, da je razbil sliko, bi utegnilo biti s tem v zvezki. Stvar sodišča pa bo, da odloči o tem, ali naj konec koncev v tej čudni zgodbi le nima zadnje besede psihiatrer.

Taka je bila izjava arhivarja doktorja Salleryja. Skrivnostni slučaj inženirja G. A. se je zaključil dva dni pozneje z gradbenikovo smrtno. Našli so ga v preiskovalni celici sededečega in naslonjenega na steno, eno roko je tiščal na srce, druga pa je tako čudno zavita visela navzdol, da ga je jetniški zdravnik začel preiskovati. Ugotovil je, da je bila roka večkrat zlomljena in izpahnjena, kot da jo je zmela strahovita sila. Kot pravi vzrok smrti pa je navedel jetniški zdravnik srčno kap zaradi nenadnega straha.

*) Te zapiske inženirja G. A. smo postavili na začetek zgodbe.

— Koniec —

Dala mi je tale zvezek, ki vam ga tu izročam, gospod. Izredno čudne zapiske boste našli v njem in vaši razglednice.